
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Galera Fernández, Nayeli. *Víctimes sense veu : la protecció dels menors en contextos de violència de gènere*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Dret). 43 pàg.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/331830>

under the terms of the license.

**VÍCTIMES SENSE VEU: LA PROTECCIÓ DELS MENORS EN CONTEXTOS DE
VIOLÈNCIA DE GÈNERE**

Autora: Nayeli Galera Fernández
Directora: Mª Carmen Núñez Zorrilla

TREBALL FI DE GRAU
Universitat Autònoma de Barcelona
Dret civil
Facultat de Dret - Grau en Dret
2025-2026

Agraïments

A la meva mare, per creure en mi cegament fins i tot quan jo dubtava, i per ser-hi sempre sense deixar-me anar mai de la mà.

Als meus amics, per sostenir-me en els moments en què tot pesava massa, i per demostrar-me que la família també es troba pel camí.

Al Simba, el meu company fidel, per cada hora d'estudi al meu costat i les nits sense deixar-me sola.

Al meu avi, perquè tot i no ser-hi aquí, el sento present en cada pas, a ell li dec en part tot això.

Finalment, a la meva tutora, per fer-me el camí més fàcil i guiar-me amb tant de carinyo i dedicació durant el procés.

ÍNDIX

RESUM	4
ABSTRACT	4
LLISTAT D'ABREVIATURES	5
1. INTRODUCCIÓ	6
1.1. Finalitats i objectius del treball	6
1.2. Hipòtesi i qüestions plantejades	7
1.3. Metodologia emprada	8
2. CONCEPTUALITZACIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I EVOLUCIÓ DEL RECONeixEMENT DOCTRINAL DELS MENORS	9
2.1. L'interès superior del menor en l'evolució del seu reconeixement jurídic	11
3. REGULACIÓ NORMATIVA DE L'ÀMBIT DE PROTECCIÓ ALS MENORS EN CONTEXTOS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE	12
3.1. Marc normatiu internacional i europeu en matèria de violència de gènere i protecció del menor	13
3.2. Marc normatiu estatal en matèria de violència de gènere i protecció del menor	14
3.3. Marc normatiu autonòmic català en matèria de violència de gènere i protecció del menor	16
4. MESURES CIVILS EN L'ÀMBIT DE PROTECCIÓ ALS MENORS	17
4.1. Reforma del Codi Civil de Catalunya en relació a la violència vicària	17
4.1.1. Justificació de la necessitat extraordinària i urgent i contingut del Decret Llei	18
4.2. L'Estat espanyol en matèria de protecció de menors	20
4.3. Aprovació de l'avantprojecte en matèria de violència vicària i modificacions proposades	21
5. ANÀLISI JURISPRUDENCIAL SOBRE LA PROTECCIÓ DEL MENOR EN PROCESSOS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE	23
6. CONCLUSIONS	26
FONTS BIBLIOGRÀFIQUES	27
ANNEXOS	35

RESUM

A través d'aquesta investigació l'objectiu principal és aproximar-se a la realitat social que viuen els fills i filles de les víctimes de violència de gènere. L'estudi neix de la voluntat d'aclarir si l'origen del problema rau en la regulació normativa vigent, o bé en la seva aplicació pràctica.

Es desenvolupa un estudi teòric sobre l'interès superior del menor i les eines de les quals disposa el nostre ordenament jurídic estatal i autonòmic, atenint a la seva configuració normativa, la seva evolució jurisprudencial i les actuacions que el sistema segueix en aquests supòsits especialment vulnerables.

A més, gràcies a una anàlisi de jurisprudencial, s'analitza l'impacte que produeix el sistema de protecció jurídica en la vida d'aquests infants, i la distància entre allò que la llei proclama i allò que la justícia materialitza en la realitat quotidiana dels tribunals.

Paraules claus: violència de gènere, interès superior del menor, protecció jurídica del menor, mesures civils.

ABSTRACT

Through this research, the main objective is to get closer to the social reality experienced by the sons and daughters of victims of gender-based violence. The study arises from the desire to clarify whether the root of the problem lies in the current regulatory framework or in its practical application.

A theoretical study is carried out on the best interests of the child and the tools available under our state and regional legal frameworks, taking into account their regulatory configuration, their jurisprudential evolution, and the procedures the system follows in these particularly vulnerable cases.

Furthermore, through a judicial analysis, the impact of the legal protection system on the lives of these children is examined, as is the gap between what the law proclaims and what justice materializes in the day-to-day reality of the courts.

Keywords: gender-based violence, best interests of the child, legal protection of minors, civil measures.

LLISTAT D'ABREVIATURES

LO	Llei Orgànica
ART	Article
CCCAT	Codi Civil Català
CE	Constitució Espanyola
LOPJ	Llei Orgànica del Poder Judicial
VG	Violència de gènere
ISM	Interès superior del menor
VV	Violència vicària
PP	Pàtria potestat
GIC	Guarda i custòdia
TS	Tribunal Suprem
AP	Audiència Provincial
PTF	Punt de Trobada Familiar

1. INTRODUCCIÓ

<<El 3 de septiembre de 1999, Ángela González Carreño huyó con su hija Andrea después de que su marido, Felipe Rascón, la agrediera en la cocina a punta de cuchillo. La niña tenía entonces 3 años, y ya había cumplido los 7 cuando su padre le descerrajó un tiro mortal. Después mató a su perra y se suicidó. Solo unas horas antes de asesinar a la niña, a la salida de una audiencia judicial, se había acercado a su exmujer para decirle “te quitaré lo que más quieres”.>> (Fallarás, 2018)

La violència de gènere en l'àmbit de la parella és la forma més coneguda i regulada per la legislació espanyola. Sovint el que no es pren en consideració és que el sistema de protecció no ofereix prou garanties per als fills i filles de les dones que es troben en aquestes situacions de vulnerabilitat, deixant de reconèixer els riscos i els perills als quals els menors estan exposats com a víctimes directes d'aquesta violència¹.

Existeix una manca de reconeixement rellevant quan els infants són utilitzats com a mitjans per infligir dany a la mare, tal com descriu Vaccaro amb el concepte de violència vicària. Els agressors fan servir als infants com a instruments per mantenir el control sobre les dones, abusant de les prerrogatives legals reconegudes per l'ordenament jurídic i avalades pels tribunals i les institucions.² S'aprofiten dels menors utilitzant-los com a eines de coerció mitjançant drets legals que l'ordenament proporciona, com la custòdia o els règims de visites, quelcom que evidencia les limitacions del sistema jurídic en l'àmbit de protecció dels menors de forma efectiva.

Es parla d'una forma d'expressió de la violència de gènere que manté una relació molt estreta amb el que s'anomena violència institucional, que reflecteix la ineficàcia de les respostes institucionals dels sistemes jurídics per prevenir o atenuar situacions de risc.³ Arran de portar a terme diferents reformes legislatives, com va passar amb la Llei Orgànica 1/2004, s'aconsegueix modificar la condició dels menors, que passen de ser víctimes indirectes a considerar-se víctimes directes de violència de gènere. S'estableixen mesures de protecció integral, que tenen la finalitat d'erradicar aquests contextos i prestar assistència a les dones i als menors subjectes d'aquesta violència.⁴

1.1. Finalitats i objectius del treball

Malgrat l'existència aparent d'un ampli marc normatiu i jurisprudencial en matèria de protecció de menors en contextos de violència de gènere, resulta necessari plantejar-se si aquest és realment suficient per garantir una protecció efectiva i integral dels infants. Aquest estudi pretén identificar

¹ Tagar, J. (2019). *Menores en la violencia de género: víctimas invisibles*. Tiempo de Paz, (134), pp. 101-107.

² Vaccaro, S. (2023). *Violencia vicaria. Golpear donde más duele*. Desclee De Brouwer, pp. 20.

³ Sandoval Vázquez, F. R., & Onofre Díaz, M. A. (2024). *Violencia Institucional contra las mujeres. Violencia vicaria que no se mira*, pp. 432-434.

⁴ de Espinosa Ceballos, E. B. M. (2018). *Menores y violencia de género*. InDret, pp.7.

possibles disfuncions entre el nivell de protecció reconegut per l'ordenament jurídic, i la seva materialització en la pràctica judicial.

L'objectiu principal d'aquest treball és analitzar si el sistema judicial espanyol reconeix de manera real i efectiva la condició de víctimes dels menors que conviuen en entorns de violència de gènere, i si les respostes jurídiques que ofereix el sistema són realment coherents amb la protecció integral que proclama. La finalitat d'aquesta recerca s'articula a través d'una doble aproximació: en primer lloc estudiar en comparació el marc normatiu estatal i autonòmic vigent, amb la finalitat de determinar si es proporcionen eines suficients per a la protecció d'aquests subjectes, i d'altra banda portar a terme una anàlisi de la seva aplicació per part dels òrgans judicials. D'aquesta manera la present investigació no es limita a una revisió teòrica de les normes, sinó que pretén aprofundir en els principals criteris interpretatius que els tribunals utilitzen en la resolució d'aquests casos. Es tracta d'identificar si existeixen patrons interpretatius restrictius que puguin comprometre la finalitat protectora de les normes.

La motivació d'aquest estudi sorgeix de la necessitat d'esclarir si el problema es troba en el desenvolupament normatiu o en la seva execució pràctica. Tanmateix es vol analitzar l'impacte real d'aquest tipus de violència en els infants i la seva consideració a través de l'estudi de les principals mesures civils adoptades en aquests supòsits, especialment aquelles relatives a la guarda i custòdia, la pàtria potestat i el règim de visites quan existeixen antecedents de violència de gènere. Es vol examinar quin és el tractament que les institucions jurídiques porten a terme en aquests casos, i quines són les principals disfuncions entre la protecció normativa i l'execució judicial, així com les conseqüències sobre els drets i el benestar dels menors. Tot plegat es busca valorar si els tribunals s'adapten a la necessitat de protegir als menors davant les situacions de violència de gènere o si en canvi, existeixen possibles tensions entre el manteniment del vincle familiar i la seguretat del menor.

D'aquesta manera la finalitat és oferir una visió crítica i realista de les respostes jurídiques que el sistema ofereix davant aquesta problemàtica, estudiar la seva capacitat per aportar la protecció integral dels menors afectats que promet garantir, i analitzar si les eines jurídiques existents resulten suficients per donar una resposta protectora a la realitat dels menors que s'exposen a aquestes situacions. Es tracta d'examinar l'eficàcia real de l'ordenament, aportant elements de reflexió que permetin identificar possibles millores per tal d'assegurar una resposta més coherent i homogènia, tant en l'àmbit normatiu com en l'exercici pràctic.

1.2. Hipòtesi i qüestions plantejades

La motivació d'aquesta investigació parteix d'una qüestió plantejada des de l'inici, es pot considerar el sistema judicial ineficaç en matèria de protecció als menors en contextos de violència de gènere a

causa d'una insuficiència en la normativa establerta, o existeix una mala aplicació per part dels tribunals d'aquestes normes a l'hora d'establir les conseqüències jurídiques?

Aquest treball es construeix sobre la idea que pot existir una distància rellevant entre el reconeixement formal dels drets dels menors en contextos de violència de gènere i la seva protecció efectiva en la pràctica judicial. En aquest sentit, malgrat la consolidació d'un marc jurídic força ampli, aquest no sempre es tradueix en respostes judicials plenament coherents amb el principi de protecció integral del menor.

Es planteja com a hipòtesi que el sistema judicial no sempre assumeix de manera plena la consideració dels menors com a víctimes directes de la violència de gènere, fet que podria condicionar la interpretació de les normes i l'adopció de mesures de protecció. Aquesta possible manca de reconeixement efectiu pot derivar en resolucions que no situen l'interès superior del menor en una posició central. Es considera la possibilitat que existeixen divergències interpretatives en l'aplicació del marc normatiu, quelcom que es tradueix en criteris judicials no homogenis. S'apunta a la presència de patrons interpretatius que podrien prioritzar la preservació del vincle paternofilial per sobre de la seguretat i el benestar dels menors, generant així certes tensions entre diferents interessos jurídics protegits.

La investigació es vertebrava al voltant de diverses qüestions clau. Si el marc normatiu vigent ofereix realment mecanismes suficients per a protegir als menors, com interpreten i apliquen aquests instruments els òrgans judicials, si existeixen disfuncions entre la previsió legal i la seva execució, i finalment quines són les conseqüències que tenen aquestes possibles mancances sobre els drets i el desenvolupament dels infants afectats.

Aquest conjunt d'hipòtesis s'orienten a determinar si la resposta jurídica actual s'ajusta a les necessitats reals dels menors en aquests contextos, o si per contra requereix reformulacions que permetin garantir una protecció més efectiva i coherent.

1.3. Metodologia emprada

La present investigació s'articula entorn una metodologia jurídica i documental de caràcter analítica, orientada a l'anàlisi rigorosa del sistema de protecció dels menors que es troben immersos en contextos de violència de gènere. A més de la descripció normativa de la legislació actual, s'integra un examen sistemàtic de l'ordenament format per la consulta de doctrina especialitzada i una valoració crítica de jurisprudència.

En primer lloc, es duu a terme un estudi normatiu del marc jurídic aplicable en els diferents nivells legislatius. En aquest sentit s'estudia l'esfera internacional i europea, i per altra banda, l'àmbit estatal i autonòmic català. Aquesta recerca permetrà identificar els principis rectors que regeixen la matèria, fent especial èmfasi en la configuració del principi de l'interès superior del menor i en les obligacions que assumeixen els poders públics en situacions de VG.

Seguidament, s'aborda la contextualització jurídica de conceptes clau que han evolucionat significativament en els darrers anys. S'aprofunditza en la transició de la consideració del menor com a víctima de violència de gènere, per saber quin és l'impacte real d'aquestes situacions en la vida dels infants. Es tracten també les principals mesures que afecten l'entorn familiar dels menors relatives a la custòdia, la pàtria potestat, i el règim de visites. A més el treball incorpora una exploració jurídica sobre quines són les mesures específiques de protecció adoptades en procediments de separació i divorci quan existeixen antecedents de violència de gènere.

Per finalitzar, el treball integra un estudi jurisprudencial basat en l'anàlisi de resolucions judicials rellevants dictades pels tribunals espanyols i òrgans judicials amb competència territorial autonòmica. L'estudi es basa en contrastar la regulació protectora existent amb la seva aplicació efectiva, que permetrà valorar com els tribunals interpreten els principis que regulen la protecció dels menors i detectar les possibles llacunes en la pràctica judicial.

2. CONCEPTUALITZACIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I EVOLUCIÓ DEL RECONeixEMENT DOCTRINAL DELS MENORS

El concepte de violència de gènere (VG) ha sigut definit de diverses maneres en funció del marc normatiu vigent del moment, per tant existeixen una pluralitat de definicions portades a terme des de diferents enfocaments que intenten delimitar jurídicament el significat. La Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona ofereix una de les definicions més àmplies, ja que considera com a VG: *“Todo acto de violencia basado en el género que tiene como resultado posible o real un daño físico, sexual o psicológico, incluidas las amenazas, la coerción o la privación arbitraria de la libertad, ya sea que ocurra en la vida pública o en la vida privada”* (AG ONU 1993, citat pel Govern d'Espanya)⁵.

Amb el transcurs del temps els casos de VV van anar adquirint una creixent visibilitat, la qual cosa va contribuir de manera significativa a intensificar la sensibilització social enfront de la problemàtica.⁶ D'aquesta manera es va començar a entendre que la violència no podia limitar-se a l'àmbit de les

⁵ Asamblea General de las Naciones Unidas (1993). *Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer*, art.1.

⁶ Peral López, M. D. C. (2018). *Madres maltratadas: violencia vicaria sobre hijas e hijos*. Servicio de Publicaciones y Divulgación Científica de la Universidad de Málaga, pp. 77.

relacions familiars, sinó que tenia el seu origen en un problema de caràcter estructural, derivat d'una distribució desigual dels rols i una relació de jerarquia de poder entre els homes i les dones.⁷

La *Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere* va ser la primera llei en matèria de VG que va partir d'un problema estructural en la societat. La implantació de la LO 1/2004 va suposar un desenvolupament en el reconeixement de la VG, ja que es va passar a considerar com a una violació dels drets humans i no un problema d'àmbit privat. Amb aquesta llei es va demostrar el compromís polític contra la violència masclista amb la inclusió de mesures socials, educatives, judicials i de prevenció. A més, es van crear jutjats especialitzats i recursos com cases d'acolliment o serveis d'atenció integral a les víctimes.⁸

L'error principal residia en les limitacions de la normativa, ja que l'enfocament de la VG estava centralitzat exclusivament en el punt de vista de la relació afectiva entre l'agressor i la víctima. Això implicava que els menors adoptaven un paper secundari en aquests casos, ja que no es reconeixia explícitament la seva condició de víctimes ni els seus drets propis com a individus independents. La protecció que rebien els infants estava vinculada de manera indirecta a la protecció de la seva mare, sense considerar-los com a subjectes afectats directament. Com assenyala Reyes Cano, la normativa inicialment establerta no integrava als menors com a titulars de drets davant d'aquest tipus de violència, fet que va provocar la concepció dels menors com a subjectes invisibles dels riscos que patien. En conseqüència això provocava una protecció insuficient e inadequada enfront aquest tipus de situacions.

Va ser posteriorment amb les reformes implantades per lleis com la *Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència* i *Llei Orgànica 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delict*e, quan es va començar a reconèixer jurídicament als menors com a víctimes de VG. Per una banda es va ampliar la definició de VG, de forma que es va incloure la protecció dels menors exposats a aquest fenomen. També es va reinterpretar el concepte d'interès superior del menor, que va suposar la incorporació del dret a créixer en un entorn lliure de violència. Aquest fet va provocar el reconeixement de les necessitats psicosocials i jurídiques d'aquests subjectes, i es van implantar mesures d'intervenció i protecció específiques que van permetre considerar la situació de victimització.⁹

⁷ Lorenzo Copello, P. (2005). *La violencia de género en la Ley Integral: valoración político-criminal*. Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, (07-08), pp.1-23.

⁸ Asociación de Mujeres Juristas Themis. (2024). *Reflexiones sobre la Ley Orgánica 1/2004 en su 20 aniversario*. https://www-mujeresjuristasthemis-org.translate.google/actualidad/noticias/102-reflexiones-sobre-la-ley-organica-1-2004-en-su-20-aniversario?_x_tr_sl=es&_x_tr_tl=ca&_x_tr_hl=ca&_x_tr_pto=sc

⁹ Reyes Cano, P. (2018). *Menores y violencia de género: nuevos paradigmas* [Tesis doctoral, Universidad de Granada], pp.127.

2.1. L'interès superior del menor en l'evolució del seu reconeixement jurídic

Cenzano assenyala que en el nostre ordenament jurídic l'ISM es configura com un concepte obert o indeterminat, fet que obliga a interpretar-ho de manera contínua conforme als canvis socials¹⁰. El seu caràcter evolutiu impedeix una comprensió immutable del seu contingut, i la seva aplicació requereix una valoració flexible per part dels òrgans judicials. Precisament aquesta indeterminació ha provocat importants debats doctrinals, degut a l'especial rellevància dels interessos que estan en joc i la particular situació de vulnerabilitat del col·lectiu al qual es dirigeix.¹¹

Segons el departament de justícia de la Generalitat de Catalunya la VV consisteix en la màxima expressió de violència contra els infants¹². L'interès superior del menor s'ha anat configurant progressivament com un eix central en la protecció dels drets dels infants, especialment en situacions de VG¹³. La seva rellevància rau en el fet que opera simultàniament com a principi estructural de l'ordenament jurídic i com a criteri rector dels procediments, situant el benestar dels infants com una prioritat davant de qualsevol altre interès en conflicte.¹⁴ Com afirma Ravetllat aquest criteri ha de regir en qualsevol circumstància o conflicte en el qual intervinguin els infants, no obstant aquesta regla dista de la seva eficàcia pràctica.¹⁵

No va ser fins a finals del segle XX quan es van començar a incorporar a la legislació expressions com “violència contra la dona” o “violència basada en el gènere”, especialment a partir d'instruments com la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona de 1979¹⁶.

¹⁰ “L'interès superior del menor és la consideració primordial a la que han d'atendre totes les mesures concernents als menors que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius”. Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2021). *Sentència 705/2021, de 19 d'octubre*. Base de dades: Aranzadi.

¹¹ Cenzano, J. C. B. (2012). *Sobre la interpretación del interés superior del menor y su trascendencia en el derecho positivo español*. Revista sobre la infancia y la adolescencia (3), pp. 46-60.

¹² Departament de Justícia i Qualitat Democràtica (2021). *Decret Llei 26/2021, de 30 de novembre, de modificació del llibre segon del Codi civil de Catalunya en relació amb la violència vicària*.

<https://justicia.gencat.cat/ca/detalls/Article/declei-violencia-vicaria>

¹³ “L'atribució de la condició de primordial i superior a l'interès del menor, així com el seu significat com principi d'ordre públic, afecta a la regulació dels procediments en els que estan compromesos els drets dels menors, permetent excepcions sobre els dos pilars fonamentals en els que es basa el procés civil, que són els principis d'aorta io de part i dispositiu. D'aquesta manera, es potencien les facultats d'ofici dels titulars de la jurisdicció i les possibilitats processals de les parts”. Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2022). *Sentència 308/2022, de 19 d'abril*. Base de dades: Aranzadi.

¹⁴ Asociación de Mujeres Juristas Themis y Ministerio de Igualdad. (2025). *Tratamiento judicial dado a mujeres, sus hijas e hijos menores de edad en los procedimientos de derecho de familia en los que se ha constatado la existencia de violencia de género*. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Tratamiento-judicial_mujeres-sus-hijas-e-hijos-menores-de-edad.pdf

¹⁵ Ravetllat Ballesté, I. (2012). *El interés superior del niño: concepto y delimitación del término*. Educatio Siglo XXI, 30 (2), pp. 89–108.

¹⁶ Bosch, E. y Ferrer, V. A. (2000). *La violencia de género: de cuestión privada a problema social*, pp. 11-12.

En aquest context el reconeixement dels menors com a víctimes de la VG constitueix un àmbit que ha quedat posicionat en un segon pla durant tot aquest temps, i que només fins a dates relativament recents ha començat a rebre una atenció específica en l'àmbit jurídic. L'any 2015 va ser clau en l'evolució del reconeixement de l'ISM, gràcies a l'aprovació de diverses normes que van suposar un gran avanç en la protecció i atenció als infants afectats per la VG.¹⁷

D'aquesta forma resulta necessari adoptar una perspectiva de gènere combinada amb una perspectiva de drets que integri l'atenció a aquests infants exposats a contextos de VG. Tal com assenyala Save the Children aquest enfocament resulta essencial per comprendre l'impacte que aquesta violència té sobre els menors. En aquest sentit, esdevé necessari el desenvolupament de polítiques públiques i marcs normatius que garanteixin la igualtat de gènere i que situïn l'ISM com a eix principal de qualsevol actuació.¹⁸ Seguint la línia que estableix la STC 99/2019, de 18 de juliol¹⁹ es considera de vital importància reconèixer als menors com a subjectes de dret, assegurant una protecció efectiva i el dret a participar en aquells procediments que els afectin.

L'entrada en vigor de la Llei 26/2025, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència va suposar un avanç notable en l'àmbit de la protecció infantil, ampliant de manera significativa la perspectiva sobre la tutela dels menors. Tenint en compte les repercussions que aquestes situacions tenen en el seu desenvolupament, es va començar a reconèixer expressament als nens i adolescents com a víctimes directes de VG. Així mateix aquesta norma es basa en reforçar la tutela judicial dels menors mitjançant l'adopció de mesures civils de protecció. Respectant el principi de proporcionalitat, aquesta llei amplia el seu abast més enllà de la violència física, incloent-hi qualsevol manifestació de violència.²⁰

3. REGULACIÓ NORMATIVA DE L'ÀMBIT DE PROTECCIÓ ALS MENORS EN CONTEXTOS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Existeix la necessitat d'aplicar un marc normatiu sòlid que garanteixi una protecció efectiva dels menors, especialment en situacions de violència de gènere, on el seu benestar i desenvolupament es poden veure greument afectats. Resulta imprescindible analitzar el conjunt de normes que regulen aquesta protecció des d'una perspectiva basada en diferents nivells.

¹⁷ Jiménez, B. A., y de Celis Matute, E. (s.d). *Intervención psicológica en menores expuestos/as a la violencia de género. Aportes teóricos y clínicos*. Colegio Oficial de Psicólogos de Madrid, pp. 19.

¹⁸ Orjuela, L., Perdices, A., Plaza, M., y Tovar, M. (2008). *Manual de atención a niños y niñas víctimas de violencia de género en el ámbito familiar*. Save the Children España, pp.11.

¹⁹ “Tot això sense perdre a més la perspectiva de que els nens i nenes són titulars de drets, no simples persones objectes de protecció jurídica, i com a tals, indiscutibles beneficiaris de tots els drets humans.” Tribunal Constitucional, Ple, (2019). *Sentència 99/2019, de 18 de juliol*. Base de dades: Aranzadi.

²⁰ Imaz Montes, M. y Martínez Vázquez, L. (2023). *El menor como víctima de violencia de género. Un enfoque multidisciplinar*. FEMERIS: Revista Multidisciplinar De Estudios De Género, 8(1), pp. 25-46.

En aquest apartat es duu a terme una anàlisi de la normativa aplicable en tres àmbits. Primerament el nivell internacional i europeu, com a marc de referència general en matèria de drets fonamentals. Per altra banda l'àmbit estatal, que estableix uns principis bàsics i unes garanties comunes. I finalment l'àmbit autonòmic català, on es concreten i desenvolupen moltes de les mesures de protecció dels menors.

3.1. Marc normatiu internacional i europeu en matèria de violència de gènere i protecció del menor

En l'àmbit internacional es destaca *El Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica* (anomenat Conveni d'Istanbul), que constitueix un dels grans referents internacionals en matèria de protecció de la violència de gènere i dels menors afectats. Aquest conveni ofereix una protecció als menors com a víctimes directes o indirectes de la violència que s'exerceix sobre les dones. En particular podem destacar l'article 26, el qual imposa l'obligació dels Estats parts a garantir un suport psicosocial adequat a l'edat dels menors afectats per aquestes situacions, garantint el respecte al principi de l'ISM²¹.

Així mateix a nivell internacional destaca la Convenció sobre els *Drets del Nen de 1989*²², que introdueix una transformació en la interpretació del concepte d'ISM. Parlar d'aquest principi comportarà el reconeixement del menor com a titular de drets propis, i no només com a subjecte de protecció²³. Els Estats que formen part d'aquesta convenció seran responsables de garantir la seguretat d'aquests individus, adoptant mesures necessàries perquè aquests puguin desenvolupar-se en un entorn lliure de violència d'acord amb l'ISM.

En relació a la Convenció sobre els Drets de l'Infant de 1989, cal esmentar les *observacions del Comitè dels Drets del Nen de les Nacions Unides*. Tot i que aquestes observacions no tenen un caràcter jurídicament vinculant, han contribuït de manera significativa a desenvolupar la interpretació dels drets reconeguts en aquesta convenció. En particular destaquen l'Observació General núm. 13, relativa al dret de l'infant a no patir cap forma de violència, i l'Observació General núm.14, que estableix el dret de l'infant en base a la consideració primordial²⁴ de l'ISM en totes les decisions que l'afectin.

²¹ Instrumento de ratificación del Convenio del Consejo Europeo sobre prevención y lucha contra la violencia contra las mujeres y violencia doméstica, también conocido como Convenio de Estambul, de 11 de mayo de 2011. (BOE núm. 137, de 6 de junio de 2014. BOE-A-2014-5947).

²² Instrumento de Ratificación de la Convención sobre los Derechos del Niño, adoptada por la Asamblea General de las Naciones Unidas el 20 de noviembre de 1989, BOE, n.º 313, BOE-A-1990-31312 (1990).

²³ Defensor del Pueblo (2014). *Estudio sobre la escucha y el interés superior del menor. Revisión Judicial de medidas de protección y procesos de familia*, pp. 31.

²⁴ “La utilització de l'expressió ‘consideració primordial’ significa que aquest principi no està al mateix nivell que els d'altres interessos concurrents, sino superior i preferent per resoldre els supòsits de col·lisió o conflictes de drets en que el menor pugui estar immers i que no siguin susceptible de recíproca satisfacció”. Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil, (2022). *Sentència 625/2022, de 26 de setembre*. Base de dades: Aranzadi.

En l'àmbit europeu podem destacar la influència de la *Carta dels Drets Fonamentals de la UE*, que encara que no menciona de forma explícita la violència de gènere o la protecció dels menors en aquestes situacions, els seus principis suposen una interpretació de l'ISM en situacions de violència. L'article 24 reconeix el dret dels infants a rebre la protecció necessària per garantir el seu benestar en l'exposició a qualsevol episodi de risc.

Resulta important també esmentar les *Decisions del Parlament Europeu i del Consell* núm. 293/2000/CE, núm. 803/2004/CE i núm. 779/2007/CE, per les quals s'aprova i es desenvolupa el programa DAPHNE. En tractar-se d'un programa d'acció comunitària, no crea directament drets ni obligacions jurídicament exigibles, però adquireix una gran rellevància degut al seu objectiu de prevenir, combatre i protegir als menors i les dones de tota mena de violència exercida²⁵.

D'altra banda, cal destacar la importància de la *Directiva (UE) 2024/1385* del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de maig de 2024, sobre la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica²⁶. Aquesta directiva incorpora mesures específiques adreçades a garantir la informació i el suport als nens i nenes en situacions de violència domèstica o de gènere. Promou l'accés dels menors als procediments corresponents i el suport professionalitzat quan aquests siguin víctimes directes o declarants en processos relacionats amb la violència exercida sobre la mare.

3.2. Marc normatiu estatal en matèria de violència de gènere i protecció del menor

En l'àmbit estatal la protecció de la infància basada en el reconeixement dels drets fonamentals dels menors es troba principalment en la *Constitució Espanyola de 1978*, especialment a l'article 39. Encara que no es menciona de forma específica la VG, aquest precepte atribueix als poders públics la responsabilitat de garantir la protecció dels infants. A més, aquest article imposa que els menors gaudiran de la protecció prevista en els tractats i acords internacionals que s'encarreguen de garantir els seus drets. Aquest marc estableix també l'obligació prioritària dels progenitors de garantir-ne l'efectivitat dels drets dels infants.

Podem destacar com a normativa fonamental per vertebrar les reformes de les quals parlarem a continuació, la *Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gènere, de Protecció Jurídica del Menor (LOPJM)*²⁷. Aquesta llei aporta un marc integral per a la protecció dels menors orientat a l'interès superior del menor, que es converteix en la guia de les intervencions judicials en situacions d'exposició al perill

²⁵ Ramón Fernández, F. (2013). *Medidas de protección del menor en los casos de violencia de género*, Revista sobre la infancia y la adolescencia, (4), pp. 55-77.

²⁶ Torres Díaz, M. C. (2025). *Directiva (UE) 2024/1385 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 14 de mayo de 2024, sobre la lucha contra la violencia contra las mujeres y la violencia doméstica*. AIS: Ars Iuris Salmanticensis, 12 (2), pp. 119–125.

²⁷ Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del menor, de modificación parcial del Código civil y de la Ley de Enjuiciamiento civil. (BOE, núm. 15, de 17 de enero de 1996. BOE-A-1996-1069).

dels nens/es. La seva influència comporta l'establiment d'unes bases legals que permeten adoptar mesures de protecció enfront la violència que suporten aquests subjectes. L'article 11 de la LOPJM incorpora expressament la perspectiva de VG en la protecció dels menors. Es reafirma el principi de l'ISM i la necessitat d'una tutela dels infants que es troben en aquesta situació per part dels poders públics.

Gràcies a les successives reformes legislatives, la *Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere*²⁸, incorpora mesures dirigides a la protecció dels menors que conviuen en contextos de VG. En aquest instrument normatiu es reconeix que aquests subjectes es poden veure afectats per la violència de gènere, i s'estableixen mecanismes protectors com poden ser mesures civils i familiars que permeten no exposar als menors als riscos derivats d'aquesta violència. Entre aquestes mesures previstes, l'article 5 garanteix l'escolarització immediata en cas de canvi de residència per causa de violència de gènere. L'article 61 preveu que el jutge ha de pronunciar-se sobre l'adopció de mesures cautelars i d'assegurança també en el cas dels menors. Per altra banda, l'article 65 contempla mesures de suspensió de la pàtria potestat o la custòdia de menors. També, a l'article 66 es regulen mesures de suspensió del règim de visites, estances o relació i comunicació amb els menors quan sigui necessari per garantir la seguretat dels infants²⁹.

En relació estreta amb aquesta normativa cal mencionar que la *Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència*³⁰ va introduir certs canvis que van afavorir el desenvolupament de la LOMPIVG. Com a punt més rellevant és important mencionar el reconeixement dels menors com a víctimes directes de violència de gènere, fet que va provocar que els jutges adoptessin també les mesures aplicades a les dones cap als infants. Aquesta reforma va beneficiar a la visibilització de la violència que també pateixen els menors, i va establir una protecció integral aportant l'obligació dels tribunals a tenir en compte els drets d'ambdós subjectes en aquest tipus de contextos.³¹

En conseqüència la LO 1/2004 aporta les bases per a la posterior *Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència enfront de la violència (LOPIVI)*³². Es reconeixen drets específics de forma més directa sobre menors que són víctimes de violència, com per exemple en el seu títol I, on es recull el dret a ser escoltats/ades, atenció integral, intervenció en el procediment

²⁸ Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. (BOE núm. 313, de 29 de diciembre de 2004. BOE-A-2004-21760).

²⁹ Rosser Limiñana, A. (2017). *Menores expuestos a violencia de género. Cambios legislativos, investigación y buenas prácticas en España*. Papeles del Psicólogo Vol. 38(2), pp. 116-124.

³⁰ Ley Orgánica 8/2015, de 22 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia. (BOE, núm. 175, de 23 de julio de 2015. BOE-A-2015-8222).

³¹ Navarro-Michel, M. (2023). *Les mesures civils de protecció de fills i filles de dones víctimes de violència masclista*. Revista Catalana de Dret Privat, (26), pp. 75-108.

³² Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia, BOE, núm 134, BOE-A-2021-9347. Disposición final segunda (2021)

judicial o assistència jurídica gratuïta. Aquesta llei suposa una introducció d'obligacions específiques en l'àmbit de prevenció i actuació en matèria de menors, reforçant l'ISM com a criteri rector.

Finalment, és necessari mencionar l'aprovació del *Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere*³³ al desembre del 2017 a Espanya, que es materialitza amb l'objectiu d'aportar una protecció integral eficaç a les dones que són víctimes de VG i als menors implicats també en aquests contextos.³⁴ Es considera interessant mencionar que s'incorpora en l'eix 4 matèria relacionada amb l'assistència i la protecció dels menors, partint del seu reconeixement com a víctimes directes d'aquesta violència. S'inclouen diverses propostes, com realitzar estudis sobre la situació en què es troba el menor afectat o imposar el caràcter imperatiu de la suspensió del règim de visites en els supòsits de VG.

3.3. Marc normatiu autonòmic català en matèria de violència de gènere i protecció del menor

Tal com s'estableix a l'article 153 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de polítiques de gènere. Podem destacar en l'àmbit autonòmic la *Llei catalana 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista*³⁵. Encara que la LO 5/2008 es pot considerar una eina força útil en aquest àmbit, aquesta nova llei reforma i actualitza articles que corregeixen carències en la regulació de l'àmbit de protecció als menors, per exemple a través del reconeixement exprés dels menors com a víctimes de violència masclista i no simplement com a possibles afectats (modificació de l'article 4). S'introdueix expressament l'ISM com a criteri rector, prioritzant seguretat en els seus drets, i l'avaluació dels riscos tant a les dones víctimes com als seus fills/es per part dels Mossos d'Esquadra a l'article 17.

La *Llei 14/2020, de 25 de novembre, de modificació del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i a la família*³⁶ aporta un canvi rellevant en l'article 236.8 CCCat, que partia de l'exercici conjunt de la potestat parental en matèria d'assistència i atenció psicològica dels fills/es. Es requeria el consentiment dels dos progenitors, però després d'aquesta millora es garanteix una intervenció més efectiva i segura a favor del menor quan existeixen episodis de violència de gènere, desvinculant l'assistència del menor del consentiment conjunt dels pares.

³³ Asociación de Mujeres Juristas Themis y Ministerio de Igualdad. (2025). *Tratamiento judicial dado a mujeres, sus hijas e hijos menores de edad en los procedimientos de derecho de familia en los que se ha constatado la existencia de violencia de género*. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Tratamiento-judicial_mujeres-sus-hijas-e-hijos-menores-de-edad.pdf

³⁴ Fernández, I. G. (2017). *¿Un Pacto de Estado o un Pacto Constituyente contra la violencia machista?*. Revista "Cuadernos Manuel Giménez Abad", (5), pp. 93-109.

³⁵ Ley 17/2020, de 22 de diciembre, de modificación de la Ley 5/2008, del derecho de las mujeres a erradicar la violencia machista, BOE núm 11, de 13 de enero de 2021, BOE-A-2021-464.

³⁶ Ley 14/2020, de 25 de noviembre, de modificación del libro segundo del Código civil de Cataluña, relativo a la persona y la familia, BOE núm 321, de 9 de diciembre de 2020, BOE-A-2020-15837.

4. MESURES CIVILS EN L'ÀMBIT DE PROTECCIÓ ALS MENORS

En contextos ordinaris quan els progenitors mantenen una relació i conviuen junts, la cura dels infants forma part de l'exercici comú de la pàtria potestat. La custòdia dels fills/es no apareix com una figura separada, sinó que forma part d'aquesta potestat compartida³⁷. Ambdós subjectes exerceixen de manera conjunta tant la PP, com la GiC dels menors, atribuint les responsabilitats conjuntament als dos³⁸.

Els canvis en les mesures de protecció que es recullen en aquest següent apartat afecten directament a l'exercici dels drets i deures de naturalesa personal i familiar existents entre els membres de la unitat familiar, de forma que els restringeix o inclús els suprimeix a conseqüència dels episodis de violència que pateixen els infants per tal de garantir la seva protecció.

D'acord amb la normativa vigent la protecció dels menors enfront aquest tipus de violència s'articula generalment mitjançant mesures de caràcter civil. No obstant, el procediment es tramita normalment enfront òrgans de naturalesa penal, i en determinats casos es poden adoptar també mesures penals, però com destaquen diverses autores com Font Fernández o Villacampa Estiarte, aquestes no són les més habituals.³⁹

4.1. Reforma del Codi Civil de Catalunya en relació a la violència vicària

Resulta necessari fer èmfasi en el Decret llei 26/2021, de 30 de novembre⁴⁰, que introdueix canvis importants en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya per fer front a la VV. L'ús d'aquest mètode d'urgència es justifica per la necessitat de reduir de forma ràpida el nombre de menors que pateixen VV i de posar en marxa mecanismes preventius. L'exposició de motius del decret destaca que quan es produeix aquest tipus de violència, són els infants els que acostumen a patir-ne les conseqüències, per aquesta raó l'objecte de la modificació recau en garantir la seva protecció immediata, prioritzant la seva seguretat i el seu benestar.⁴¹

S'introdueixen reformes que tenen com a objectiu reforçar la protecció dels menors en contextos de violència de gènere d'una manera més àmplia. Si s'analitzen les modificacions posteriorment

³⁷ Ragel Sánchez, L. (2001). *La guardia y custodia de los hijos*. Derecho privado y constitución, (15), pp. 281-330.

³⁸ García Pastor, M. (1997). *La Situación jurídica de los hijos cuyos padres no conviven : aspectos personales*. McGraw-Hill Interamericana de España, pp.74.

³⁹ Fernández, C. F., Estiarte, C. V., i Ferrer, C. T. (2022). *La orden de protección a menores víctimas de violencia machista: regulación y aplicación de las medidas de salvaguarda que incorpora*. Dereito: revista xurídica da Universidade de Santiago de Compostela, 31(1), pp. 2.

⁴⁰ Decreto-ley 26/2021, de 30 de noviembre, de modificación del libro segundo del Código Civil de Cataluña en relación con la violencia vicaria, BOE, n.º 18, BOE-A-2022-954. Artículo único (2022).

⁴¹ Navarro-Michel, M. (2023). *Les mesures civils de protecció de fills i filles de dones víctimes de violència masclista*. Revista Catalana de Dret Privat, (26), pp.75-108.

introduïdes per aquesta reforma es pot observar una evolució clara en l'orientació del legislador. En un primer moment la regulació semblava prioritzar el manteniment del vincle i la continuïtat de les relacions entre pares i fills. Les reformes successives han anat transformant aquest enfocament inicial, incorporant canvis rellevants en els preceptes relatius a l'atribució de la guarda, al règim de visites, i finalment a l'exercici de la potestat parental⁴².

Les modificacions que es porten a terme amb aquesta reforma provoquen un canvi paradigmàtic força defensor d'una lògica preventiva en relació a l'ISM. D'aquesta manera s'anticipa la tutela judicial civil davant del possible risc d'episodis de VV i es reforça la protecció del menor adaptant el marc jurídic a les seves necessitats.

4.1.1. Justificació de la necessitat extraordinària i urgent i contingut del Decret Llei

D'acord amb l'article 64 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, el decret llei constitueix l'instrument normatiu més adequat per abastir supòsits de necessitat extraordinària i urgent.⁴³ El Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya expressa que l'aprovació d'aquest decret respon a la persistència de la VV, envers a la inacció normativa que permet que la VG afecti greument els infants. Es considera que es presenten deficiències que poden comprometre la seguretat i el benestar dels menors en relació a l'atribució del dret de visites i estades, així com de comunicació i relació amb els fills i filles en supòsits de VG.

Aquesta realitat posa de manifest la conveniència d'establir amb caràcter immediat mesures que impedeixin aquestes situacions de risc, ja que resulta clar que els instruments existents fins ara no han estat prou eficaços per erradicar aquests contextos. S'estableix aquesta reforma com a via que permet donar una resposta immediata i eficaç per tal de reduir el nombre de víctimes d'aquesta forma de violència per evitar que es continuï produint.⁴⁴

En primer lloc, es modifica l'article 233-11 del CC relatiu als criteris per a determinar el règim i la manera d'exercir la *guarda*, que manté relació amb les estades o relacions personals. S'elimina l'apartat 3 de l'article: "*els fills i filles que hagin estat o PUGUIN ésser víctimes directes o indirectes*", i es torna a redactar, es parteix de la idea que els menors són sempre víctimes directes o indirectes. S'estableix en consideració a l'ISM que no procedeix atorgar la *custòdia* al progenitor ni

⁴² "En efecte, poden concórrer circumstàncies que justifiquin la limitació de tal règim de comunicació o la seva suspensió, en tant resulti perjudicial per a l'interès superior dels menors, doncs les mesures que han d'adoptar-se al respecte són les que resultin més favorables per al desenvolupament físic, intel·lectual i integració social del menor". Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2016). *Sentència 170/2016, de 17 de Març*. Base de dades: Aranzadi.

⁴³ Ley Orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña, de 20 de julio de 2006, BOE-A-2006-13087.

⁴⁴ Consultar la memòria justificativa actualitzada: Decret Llei 26/2021, de 30 de novembre, de modificació del llibre segon del Codi civil de Catalunya en relació amb la violència vicària. (2021). Departament de Justícia i Qualitat Democràtica. <https://justicia.gencat.cat/ca/detalls/Article/decllei-violencia-vicaria>

fixar en el seu favor un *règim de visites*⁴⁵ o una comunicació quan existeixen indicis raonables de VG. Tampoc serà possible concedir la guarda ni establir cap sistema d'estances a favor seu, i en el cas que en algun d'aquests supòsits estigués vigent, s'haurà de suspendre i deixar-ho sense efecte.

Tanmateix la disposició parteix de la idea que per garantir una protecció més eficaç e immediata del menor, no cal esperar a una resolució judicial ferma per adoptar la mesura⁴⁶, ja que aquesta opera directament per mandat legal (“*ope legis*”⁴⁷). Cal esmentar que existeix una excepció a l'apartat 4 d'aquest mateix article que preveu que l'autoritat judicial, mitjançant una resolució degudament fonamentada, pugui autoritzar un règim de visites o comunicacions en relació al ISM en benefici dels infants⁴⁸. Amb la incorporació de l'excepció recollida en aquest article es busca la motivació de l'eventual autorització, acabant amb l'exigència motivada de justificar la suspensió de la PP i la GiC.

D'altra banda, a l'article 236.5 relatiu a la denegació, suspensió i modificació de les *relacions personals*, s'inclou en el seu apartat 3 la prohibició de mantenir una relació amb els infants quan existeixen senyals de VG per part d'un dels progenitors. A més, s'inclou la restricció de mantenir relacions personals quan estigui en curs un procés penal a conseqüència de delictes greus contra l'altre progenitor o els seus fills/es, supòsits de progenitors a la presó o quan existeix responsabilitat penal per part d'aquest⁴⁹.

Es modifica també la redacció de l'article 236.8.2, que permet estendre els casos en què no cal l'autorització del progenitor considerat presumpte agressor perquè els menors puguin accedir a suport i tractament psicològic. Pren rellevància aquest article amb el mandat parlamentari previst a la disposició finals de la Llei 17/2020, que modifica la Llei 5/2008, relativa al dret de les dones a erradicar la violència masclista. En aquesta s'estableix que el Govern ha de presentar en el termini de

⁴⁵ “El dret de visites té com a finalitat essencial la de cobrir necessitats afectives i educacionals dels fills; si bé no hi ha una norma que estableixi de forma sistemàtica quan, amb que freqüència ha de produir-se aquestes, és evident que la lògica ens fa pensar que han de tenir freqüència de forma que el contacte amb el progenitor no custodi sigui quotidià i no excepcional”. Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025). *Sentència 649/2025, de 6 de maig*. Base de dades: Aranzadi.

⁴⁶ *DECRETO LEY 26/2021, de 30 de noviembre, de modificación del libro segundo del Código Civil de Cataluña en relación con la violencia vicaria. (DOGC del 2 de diciembre de 2021).* (2021). <https://www.icab.es/es/actualidad/noticias/noticia/DECRETO-LEY-26-2021-de-30-de-noviembre-de-modificaci-on-del-libro-segundo-del-Codigo-civil-de-Cataluna-en-relacion-con-la-violencia-vicaria/>

⁴⁷ “*Ope legis*” és un locució llatina que significa “per obra de la llei”. Aquesta suposa que es produeix automàticament un efecte jurídic, obligació o dret per disposició legal sense una petició o una intervenció.

⁴⁸ “En aquests casos ens trobem davant d'un judici de ponderació que ha de constar expressament en la resolució judicial, identificant els béns i drets en joc que puguin en cada costat, a fi de poder calibrar la necessitat i proporcionalitat de la mesura adoptada”. Tribunal Constitucional, Sala Primera (2008). *Sentència 176/2008, de 22 de desembre*. Base de dades: Aranzadi.

⁴⁹ “En els casos de violència de gènere i domèstica existeix una prohibició legal d'adoptar la guarda i custòdia compartida, però això no impedeix que ateses les circumstàncies concretes del cas, perfectament individualitzades, així com la seguretat e integritat e interès del menor, es pugui adoptar un règim de visites a favor del pare incurs en un procediment penal o bé l'exercici de la pàtria potestat malgrat l'atribució de la custòdia a la mare.” Audiència Provincial de Les Illes Balears, Secció 4^a (2025). *Sentència 268/2025, de 20 de maig*. Base de dades: Aranzadi.

nou mesos un projecte legislatiu destinat a ajustar l'ordenament jurídic per assegurar que els infants de les dones que són víctimes de VG puguin percebre aquesta atenció sense necessitat que estigui vigent un procediment judicial. També s'inclouen els supòsits de les menors d'entre catorze i setze anys en relació al consentiment dels progenitors o tutors legals.

4.2. L'Estat espanyol en matèria de protecció de menors

Resulta necessari fer referència al tractament que dispensa el dret civil comú, atès que l'article 92.7 del Codi Civil espanyol estableix una previsió específica en relació amb la guarda i custòdia en supòsits de VG.⁵⁰ En aquest sentit no s'establirà la guarda d'ambdós progenitors quan algun d'ells estigui immers en un procediment penal que ha sigut iniciat a conseqüència d'atemptar contra l'altre progenitor o els infants que conviuen amb ells. D'igual manera, no es practicarà la guarda per part dels dos subjectes quan existeixin indicis fundats de violència domèstica⁵¹.

El CC no exigeix una sentència condemnatòria en aquests supòsits de limitació, i per aquest motiu Izquierdo explica que aquest article ha sigut objecte de diferents crítiques per part de la doctrina gràcies al seu caràcter excessivament ampli. Es considera que el fet que una persona estigui sent investigada o simplement que existeixin indicis d'algun fet delictiu, no hauria d'impedir automàticament la atribució de la custòdia compartida, ja que s'hauria vulnerat el principi constitucional de la presumpció d'innocència.⁵² Seguint aquesta línia, altres autors com Ureña Carazo defensen que d'igual forma, resulta necessària l'exigència d'una sentència ferma, degut a que aquest fet suposaria una vulneració constitucional d'aquest mateix principi que es veu sacrificat en benefici de l'ISM.⁵³

La Llei 8/2021 introdueix canvis a l'article 94 CC, fent complir la mesura 204 del Pacte d'Estat contra la VG. S'estableix en aquest que el jutge ha de decidir mitjançant resolució judicial la suspensió del règim de visites en aquests contextos, ja sigui perquè s'ha iniciat un procediment penal o s'han detectat indicis de VG⁵⁴.

⁵⁰ Real decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil, BOE núm 206, de 25 de julio de 1889, BOE-A-1889-4763.

⁵¹ “és contrari a la pràctica equiparar l'interès superior del menor amb mantenir el contacte amb ambdós progenitors, independentment que el seu pare sigui un maltractador-o un presumpte maltractador- i de l'exposició del nen a la violència. Per tant, l'exposició a la violència de gènere és un element a considerar en la definició judicial de l'interès superior del menor quan es tracti de resoldre sobre la fixació i l'execució de les mesures paternofilials”. Audiència Provincial de Burgos, Secció 2ª (2026). *Sentència 22/2026, de 2 de febrer*. Base de dades: Aranzadi.

⁵² Izquierdo, B. V. (2011). *Estado actual de la guarda y custodia y el régimen de visitas ante supuestos de violencia de género*. In Logros y retos: Actas del III congreso universitario nacional "Investigación y género", pp. 2040-2057.

⁵³ Ureña Carazo, B. (2016). *La conflictividad entre los progenitores como criterio de atribución de la custodia compartida. Especial referencia a la violencia de género*. La Ley Derecho de Familia, (11), pp. 9-10.

⁵⁴ “Aquesta modificació estableix, de forma prioritària però no obligatòria, la suspensió del règim de visites del pare investigat per maltracte. I deixa en mans dels jutges determinar motivadament quan l'adopció del règim de

D'acord amb el que estableix l'article 170 C, en els procediments de divorci en què existeix VG es pot considerar també la possibilitat d'adoptar mesures civils en relació a la privació de la PP, ja sigui de manera total o parcial en connexió amb el seu exercici conforme a l'article 156 CC. D'aquesta manera els tribunals podran en benefici de l'interès del menor acordar que es recuperi la PP quan la causa que va motivar aquesta limitació s'extingeix.⁵⁵

Tal com assenyala Casado, es podran adoptar també les mesures de protecció recollides a l'article 158 CC, com ara ordres d'allunyament respecte del menor, del seu domicili o del centre educatiu. A més, es permetrà establir la prohibició de comunicació per qualsevol mitjà amb la finalitat de garantir la seguretat i benestar d'aquests infants.

Aquestes mesures podran ser adoptades tant en l'àmbit civil com en el penal, així com si escau, en el marc d'un expedient de jurisdicció voluntària, quelcom que posa de manifesta la seva funció eminentment protectora. En tot cas la seva adopció haurà d'estar motivada pel principi fonamental de l'ISM, que actua com a criteri rector de qualsevol decisió per davant dels drets dels progenitors, tal com estableix la STC 53/2024⁵⁶. En conseqüència els tribunals hauran de valorar de manera individualitzada les circumstàncies⁵⁷ i adoptaran només aquelles mesures que resultin necessàries i proporcionades per a fer efectiva la protecció del menor, ponderant els riscos existents i assegurant en tot moment la prevalença del seu benestar davant del conflicte.⁵⁸

4.3. Aprovació de l'avantprojecte en matèria de violència vicària i modificacions proposades

L'avantprojecte de la Llei Orgànica de mesures en matèria de violència vicària constitueix un avanç significatiu en l'ordenament jurídic espanyol, atès que proposa un marc integral específic per prevenir, sancionar i erradicar les manifestacions externes de VG que afecten de manera directa als menors. La necessitat d'aquest projecte respon a una convergència de factors legals i socials que evidencien carències en el sistema legislatiu vigent.

visites redundarà en l'interès dels menors encara la existència d'un procés per violència de gènere". Audiència Provincial de A Coruña, Secció 4ª, (2024). *Sentència 417/2024, de 12 de juliol*. Base de dades: Aranzadi.

⁵⁵ Lanzarot, A. I. B. (2023). *El régimen jurídico del derecho de visitas, comunicación y estancias. en especial, en los casos de violencia de género y violencia vicaria*. Revista crítica de derecho inmobiliario, (796), pp.10-39.

⁵⁶ "tant la regulació del règim de comunicació i visites, existeixi o no acord parental, com la seva aplicació pels òrgans judicials i pels poder públics, han d'estar presidides per la protecció de l'interès superior del menor, que opera, precisament, com a contrapès dels drets de cada progenitor i obliga a la autoritat judicial a ponderar tant la necessitat com la proporcionalitat de la mesura reguladora de la guarda i custòdia del menor". Tribunal Constitucional, Sala Segona (2024). *Sentència 53/2014, de 8 d'abril*. Base de dades: Aranzadi.

⁵⁷ "Ara bé, la determinació de l'interès superior del menor no pot portar-se a efecte «[m]itjançant una simple especulació intel·lectual que prescindixi del concret examen del context en que es manifesta. O, dir d'una altra manera, no pot fixar-se a priori per a qualsevol menor, sino que ha de ser apreciat amb relació a un menor determinat en unes concretes circumstàncies". Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025). *Sentència 1251/2025, de 16 de Setembre*. Base de dades: Aranzadi.

⁵⁸ Casado, B. C. (2019). *Limitación de funciones parentales para la salvaguarda del menor en situaciones de violencia de género*. Revista Boliviana de Derecho, (28), pp. 80-113.

L'adopció d'aquest programa es fonamenta principalment en la gravetat de les xifres oficials de víctimes de VV⁵⁹, que a més es veu reforçada per mandats internacionals dels quals Espanya és signatària⁶⁰. Tot i l'existència un marc normatiu previ aplicable a aquests contextos, l'experiència jurídica previa resulta insuficient per garantir una protecció efectiva. El Defensor del Poble assenyala en el seu informe de 2024⁶¹ l'existència de deficiències estructurals que dificulten la detecció de riscos i que desprotegeixen als menors.

Per aquest motiu es presenta aquesta iniciativa com a resposta directa a la renovació del Pacte d'Estat contra la VG al 2025, que incentiva a les institucions a desenvolupar plans d'acció específics contra aquest tipus de violència. A més el projecte pretén superar les llacunes legals existents, que fins ara obligaven al sistema a dependre de criteris jurisprudencial variables. Mitjançant la creació d'una llei pròpia en aquesta matèria, es tracta la VV des d'una perspectiva de gènere estructural, reconeixent la finalitat instrumental dels menors en aquestes situacions. D'aquesta forma l'objectiu és transitar cap a un model de protecció efectiva dels infants, garantint també la seguretat i el benestar de la mare, constituint d'aquesta manera l'eix central de l'acció pública.⁶²

Aquest avantprojecte proposa una sèrie de reformes normatives, amb l'objectiu de consolidar la seguretat dels menors com a víctimes de VV en els àmbits penal, processal i administratiu. Aquestes modificacions pretenen establir canvis en diferents normes introduint mesures de prevenció i protecció per als respectius òrgans judicials competents⁶³.

Es planteja la incorporació al CP de la tipificació de la VV com a delictes autònoms, introduït mitjançant l'art. 173 bis, que estableix penes de presó de sis mesos a tres anys per aquelles conductes que impliquin la comissió de delictes com ara homicidi, lesions o altres delictes anàlegs sobre fills o familiars, amb la finalitat de causar dany a la parella o exparella.

D'altra banda, l'avantprojecte proposa modificacions en la LO 1/2004, amb la finalitat d'ampliar el marc conceptual de la norma per incloure explícitament la VV i establir mecanismes de seguretat de seguiment i prevenció eficaços. Concretament s'incorpora a l'art. 1 la definició de VV de forma específica, i es pretén crear a l'article 29 una estadística sobre víctimes mortals gestionada per la Delegació del Govern, quelcom que permetrà un seguiment més rigorós dels casos i l'elaboració de

⁵⁹ Les dades oficials reflecteixen que entre el 2013 i el juliol del 2025, 65 menors han estat assassinats a Espanya per violència de gènere.

⁶⁰ Alguns dels tractats als quals es fan referència són: “Convención sobre la Eliminación de Todas las Formas de Discriminación contra la Mujer (CEDAW, 1979) i Convenio de Estambul (2011).

⁶¹ Defensor del Pueblo. (2024). *Violencia vicaria de género. Las otras víctimas*, pp. 26.

⁶² Consejo Económico y Social. (2025). *Dictamen 8/2025 sobre el Anteproyecto de Ley Orgánica de Medidas en materia de violencia vicaria*. Colección Dictámenes.
<https://www.ces.es/documents/10180/5350453/Dic082025.pdf>

⁶³ Ministeri d'Igualtat. (2025). *Anteproyecto de Ley Orgánica de medidas en materia de violencia vicaria*, pp. 9-22. https://www.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2025/10/LO-medidas-violencia-vicaria_Audiencia.pdf

polítiques preventives basades en dades objectives. A més a través de l'art. 64.5 s'afegeix la facultat de prohibir la difusió de continguts que puguin danyar psicològicament a les víctimes o als seus familiars, reforçant així la protecció davant agressions de caràcter indirecte.

En relació amb la formació del personal judicial, l'Avantprojecte estableix modificacions en els articles 307, 310, 312 i 43 bis de la LOPJ. L'objectiu és garantir una formació obligatòria i continua en perspectiva de gènere, infància i VV, quelcom que incrementa la sensibilització i la capacitat de resposta del sistema judicial davant d'aquests tipus de situacions, assegurant un tracte adequat a les víctimes. Es pretén establir canvis també en la LO 1/1996, incorporant amb l'art. 17.2 l'exposició a la VV com un indicador de risc per al benestar del menor, permetent als òrgans competents identificar i intervenir preventivament en aquests contextos.

En conjunt aquestes reformes reflecteixen un enfocament integral de la VV, reconeixent la seva complexitat i l'impacte que genera en els diferents àmbits, establint mecanismes de protecció i prevenció que reforcen la resposta del sistema judicial.

5. ANÀLISI JURISPRUDENCIAL SOBRE LA PROTECCIÓ DEL MENOR EN PROCESSOS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

En aquest següent apartat s'aborda l'anàlisi de diverses resolucions jurisprudencials⁶⁴ dictades tant en l'àmbit estatal com en l'autonòmic català, amb l'objectiu principal d'examinar el criteri que segueixen els diferents òrgans jurisdiccionals, presentant especial atenció a com s'articula la tutela de l'ISM en aquestes situacions. S'exposen els pronunciaments més rellevants en la matèria i es tracta d'identificar quines són les tendències interpretatives dels tribunals, així com les possibles carències en la resposta judicial. Aquesta part es completa amb una valoració dels criteris analitzats, fonamentada en el contingut teòric prèviament desenvolupat amb la finalitat d'observar quin és el nivell d'adequació en la pràctica jurisprudencial en les exigències de protecció que requereixen els menors en aquests contextos.

S'observa de manera constant que els tribunals rebutgen l'aplicació automàtica de la suspensió del règim de visites prevista tant a l'art. 94 CC com en els art. 233-11 i 236-5 CCCat. S'insisteix en la necessitat d'una valoració casuística i individualitzada de cada situació, fonamentant que la interpretació de la norma estableix una regla general de suspensió sense un caràcter imperatiu i permetent excepcions quan l'interès del menor així ho exigeix. Es posa de relleu que la mera existència d'antecedents penals no determina per si sola la limitació dels fets parentals, sinó que cal analitzar la incidència real en els menors d'aquests fets que puguin influir en el seu benestar. Factors

⁶⁴ L'anàlisi jurisprudencial detallat d'aquestes resolucions es troba desenvolupat en els annexos 1 del treball.

com l'extinció de la responsabilitat penal, l'absència de reiteració de conductes violentes i l'existència d'informes tècnics favorables permeten flexibilitzar les mesures inicialment adoptades.

Un element que apareix de forma reiterada és el paper determinat dels informes tècnics dels equips psicosocials i PTF⁶⁵. En la majoria de les resolucions analitzades aquests informes constitueixen la base principal per avaluar el risc i determinar l'evolució del règim de visites. Les visites en el PTF es configuren com un instrument per garantir la seguretat del menor i permetre una eventual normalització de la relació amb el progenitor⁶⁶. Es considera clau l'informe que adverteix del risc de ruptura del vincle paternofilial, i els informes que resulten favorables justifiquen en gran part l'ampliació del règim⁶⁷. Diverses resolucions confirmen i modulen les mesures en funció de l'evolució observada en aquests espais supervisats. Es posa de manifest l'aplicació pràctica del principi de l'ISM basada en elements objectius, però també es mostra certa transferència de la decisió que es pren cap a òrgans auxiliars, especialment en relació amb la progressió del règim de visites. Moltes de les resolucions insisteixen en la necessitat que qualsevol ampliació del règim estigui condicionada a una nova valoració tant judicial com tècnica, evitant l'automatisme que pugui comprometre la seguretat del menor.

Per altra banda, es detecta que els tribunals porten a terme una gran diferenciació en funció de la incidència de la violència en relació amb el menor, depenent de si aquest ha estat víctima directa o simplement testimoni. La presència d'indicis greus de violència i afecció psicològica del menor justifiquen mesures de protecció. En canvi, en casos en què la violència no ha tingut incidència directa sobre els infants, els tribunals tendeixen a prioritzar el manteniment del vincle paternofilial, ja que es considera que la ruptura d'aquest vincle pot constituir un perjudici per al desenvolupament del menor. S'aplica així una ponderació entre el risc potencial derivat de la violència i el perjudici derivat de la privació de la relació familiar.

⁶⁵ Els PTF són recursos socials que sorgeixen per donar resposta a les dificultats derivades d'una separació, especialment quan existeixen conflictes entre progenitors que obstaculitzen la relació amb el menor. de la Torre Laso, J. (2006). *Los puntos de encuentro familiar: un enfoque actual de intervención en situaciones de ruptura familiar*. Anuario de Psicología Jurídica, (16), pp. 65-73.

⁶⁶ “Un règim de visites supervisat com el que es venia desenvolupant en el PTF garanteix de forma adequada a l'interès del menor la seva integritat física i moral, al lliure desenvolupament de la seva personalitat i a no veure's exposat a cap classe de violència de gènere i al mateix temps permet mantenir i avançar en la relació paternofilial evitant les conseqüències irremediabls que el transcurs del temps produirà en les relacions entre el fill i el pare i la resta de la família paterna de mantenir-se la mesura acordada en la sentència de supressió de totes les visites i contacte entre el menor i el pare mentre es tramita el procés i a espera del que es resolgui”. Audiència Provincial de Ourense, Secció 1ª (2022). *Sentència 811/2022, de 9 de novembre*. Base de dades: Aranzadi.

⁶⁷ “té declarada la Sala que les conclusions de l'informe psicosocial han de ser analitzades i qüestionades jurídicament, en el seu cas, per el tribunal, com passa amb la resta d'informes pericials en els procediments judicials, si bé la sala no es aliena a la importància i transcendència d'aquest tipus d'informes tècnics”. Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2017). *Sentència 296/2017, de 12 de maig*. Base de dades: Aranzadi.

En molts dels casos els tribunals insisteixen en que atesa la incidència directa d'aquestes decisions en els drets fonamentals dels menors, es requereix una exigència creixent de la motivació reforçada⁶⁸ en aquestes resolucions, en les que cal justificar de manera detallada les mesures adoptades. Es destaca la naturalesa d'ordre públic del principi de l'ISM i la necessitat que qualsevol decisió es basi en beneficis concrets per als menors.

Arran de les dades recollides en les sentències analitzades s'ha realitzat una taula relativa a la relació entre el nivell de risc per al menor i el tipus de mesura adoptada, que evidencia una correlació directa entre ambdós factors. En supòsits en què s'aprecia un risc alt per al menor els tribunals adopten majoritàriament mesures màximes de protecció, on predomina la suspensió total del règim de visites o la seva limitació a entorns estrictament supervisats. En casos en què la posició del risc es considera intermitja, s'opta en gran majoria per solucions graduals com l'establiment de règims progressius o supervisats. Aquestes mesures responen a la necessitat de compatibilitzar la protecció del menor amb la preservació del vincle paternofilial, condicionant d'aquesta manera la seva evolució a la valoració judicial i tècnica posterior. Per contra, en situacions qualificades com de risc baix s'observa una inclinació cap al manteniment del règim de visites de forma ordinària. L'absència d'afectació directa al menor determina que els tribunals considerin que la ruptura del vincle familiar pot generar un perjudici superior al derivat de la conflictivitat entre els progenitors.

Es posa de relleu l'existència de diferències en l'enfocament adaptat per les diferents instàncies judicials, on el TS presenta una tendència més flexible amb predomini de règims ordinaris o progressius i en canvi, les AP mostren una major inclinació cap a les solucions restrictives o de suspensió total.

El nivell de risc constitueix el factor determinant en la configuració del règim de visites, en el que l'aplicació efectiva de la normativa vigent que estableix un marc general de protecció es fa efectiva en base a la valoració concreta de les circumstàncies concurrents en cada cas, donant lloc a diverses solucions que oscil·len entre la protecció reforçada dels menors i la preservació del vincle paternofilial.

Anàlisi de la relació entre el nivell de risc del menor i el tipus de règim adoptat

Sentència	Tribunal	Risc	Resultat del règim
STS 96/2026	Tribunal Suprem	Mitjà	Progressiu
STS 59/2026	Tribunal Suprem	Baix	Ordinari

⁶⁸“En efecte, s'ha exigit, en l'apreciació de l'interès superior del menor, un cànon de motivació especialment reforçat quan es trobi afectada l'esfera personal i familiar d'un nen o nena”. Tribunal Constitucional, Ple, (2024). *Sentència 28/2024, de 27 de febrer*. Base de dades: Aranzadi.

STS 237/2025	Tribunal Suprem	Baix	Ordinari
SAP BCN 388/2024	Audiència Provincial de Barcelona	Alt	Suspensió total
SAP BCN 107/2024	Audiència Provincial de Barcelona	Alt	Suspensió total
SAP BCN 55/2025	Audiència Provincial de Barcelona	Alt	Restrictiu

6. CONCLUSIONS

A partir d'aquesta investigació s'ha aconseguit portar a terme una aproximació de manera crítica a la realitat jurídica dels menors que es troben immersos en contextos de VG, posant de relleu la complexitat d'aquest fenomen que ha estat invisibilitat durant molt de temps. Es pot confirmar que malgrat els importants avenços que s'han produït durant els darrers anys, encara persisteixen disfuncions entre el reconeixement formal dels drets dels menors i la seva efectiva protecció en la pràctica judicial.

En primer lloc, cal posar de manifest que resulta especialment rellevant que malgrat els importants canvis normatius en matèria de protecció dels menors, el concepte de violència vicària encara no té una presència consolidada ni en la normativa ni en la jurisprudència. Existeix una manca força greu de la incorporació en l'àmbit jurídic d'aquest terme, fet que provoca la necessitat de continuar incorporant modificacions en la seva contextualització.

Pel que fa a l'evolució del reconeixement jurídic dels menors, s'ha observat una transformació força significativa en la seva consideració dins de l'ordenament jurídic. Les reformes legislatives portades a terme, especialment a partir de l'any 2015, han transformat el reconeixement dels menors concebuts com a víctimes indirectes de VG cap a la determinació de víctimes directes. S'han incorporat les seves necessitats i el seu dret a créixer en un entorn lliure de violència, quelcom que implica una nova configuració del principi de l'ISM com a eix central de les actuacions jurídiques. Arran de l'anàlisi jurisprudencial portada a terme s'evidencia que aquest reconeixement normatiu no sempre consisteix en una aplicació pràctica eficaç.

Es confirma d'aquesta forma la hipòtesi plantejada al principi que va motivar la realització d'aquest treball, la distància significativa entre el que la llei ofereix i allò que els tribunals materialitzen. Tot i que el nostre sistema judicial disposa d'un marc normatiu ampli que ofereix eines suficients per garantir la protecció dels menors en aquests contextos, la seva aplicació pràctica es veu condicionada per les interpretacions judicials, que en ocasions no situen l'ISM en una posició degut a factors com el

manteniment del vincle paternofilial o els drets dels progenitors a mantenir la relació amb els seus/ves fills/es.

Existeix una manca d'uniformitat que contribueix a la inseguretat jurídica i que dificulta l'establiment de criteris homogenis en la protecció d'aquests infants. L'efectivitat d'aquest principi en la pràctica depèn en gran mesura de la valoració concreta que realitzen els òrgans judicials en cada cas, fet que comporta interpretacions disperses. En relació a la guarda i custòdia, l'atribució de la pàtria potestat i el règim de visites, encara que s'ha observat una clara evolució cap a una major protecció dels menors, la possibilitat d'excepcions i la necessitat de ponderació judicial continuen provocant certa incertesa en l'aplicació de les mesures civils analitzades.

Els objectius d'aquesta investigació s'han assolit satisfactòriament, identificant les principals disfuncions existents i confirmant que el problema no rau tant en la manca de normativa sinó en la seva interpretació i execució. Es posa de manifest la necessitat de continuar avançant cap a una major coherència entre el marc normatiu i la pràctica, garantint l'ISM com a una realitat efectiva en les resolucions judicials.

Com a proposta de millora es planteja que seria convenient promoure l'establiment de criteris interpretatius més uniformes i clars en relació a l'aplicació del principi de l'ISM, amb la finalitat d'evitar resolucions contradictòries i garantir una protecció més eficaç. També seria interessant reforçar la formació especialitzada del personal judicial amb formacions específiques en perspectiva de gènere que garanteixin l'adequada comprensió de la complexitat d'aquests contextos. Caldria consolidar una interpretació que situï de manera efectiva la protecció del menor com a element central, portant a terme un seguiment i control més estricte de les mesures adoptades en cada cas. D'aquesta manera es podria assegurar una protecció integral i adequada dels infants en aquests contextos, adaptada a les seves necessitats reals i la seva especial situació de vulnerabilitat.

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

A) Fonts normatives:

Instrumento de Ratificación de la Convención sobre los Derechos del Niño, adoptada por la Asamblea General de las Naciones Unidas el 20 de noviembre de 1989. (1990).
<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1990-31312>

Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil. (1996).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-1069>

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. (2004).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

BOE-A-2006-13087 Ley Orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña. (2006).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-13087>

Decisión nº 779/2007/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2007, por la que se establece, para el período 2007-2013, un programa específico para prevenir y combatir la violencia ejercida sobre los niños, los jóvenes y las mujeres y proteger a las víctimas y grupos de riesgo (programa Daphne III) integrado en el programa general «Derechos fundamentales y justicia». (2007).

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=DOUE-L-2007-81202>

Instrumento de Ratificación Del Convenio Del Consejo de Europa Sobre Prevención y Lucha Contra La Violencia Contra La Mujer y La Violencia Doméstica, Hecho En Estambul El 11 de Mayo de 2011. (2011).

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2014-5947

Ley 4/2015, de 27 de abril, del Estatuto de la víctima del delito. (2015).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-4606>

Ley Orgánica 8/2015, de 22 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia. (2015).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-8222>

Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia. (2021).

<https://www.icab.es/es/actualidad/noticias/noticia/Ley-Organica-8-2021-de-4-de-junio->

[de-proteccion-integral-a-la-infancia-y-la-adolescencia-frente-a-la-violencia/?utm_source](#)

Decreto-ley 26/2021, de 30 de noviembre, de modificación del libro segundo del Código civil de Cataluña en relación con la violencia vicaria. (2022).
<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2022-954>

B) Webgrafia:

Asoc. Mujeres juristas Themis. (2025). *Asociación de Mujeres Juristas Themis*.
<https://www.mujeresjuristasthemis.org/>

Consejo General del Poder Judicial (2024). *Observatorio contra la Violencia Doméstica y de Género: Datos estadísticos*. <https://www.estadistica.observatorioviolencia.org>

Consejo Económico y Social. (2025). *Dictamen 8/2025 sobre el Anteproyecto de Ley Orgánica de Medidas en materia de violencia vicaria*. Colección Dictámenes. <https://www.ces.es/documents/10180/5350453/Dic082025.pdf>

DECRETO LEY 26/2021, de 30 de noviembre, de modificación del libro segundo del Código Civil de Cataluña en relación con la violencia vicaria. (DOGC del 2 de diciembre de 2021). (2021).

<https://www.icab.es/es/actualidad/noticias/noticia/DECRETO-LEY-26-2021-de-30-de-noviembre-de-modificacion-del-libro-segundo-del-Codigo-civil-de-Cataluna-en-relacion-con-la-violencia-vicaria/>

Decret Llei 26/2021, de 30 de novembre, de modificació del llibre segon del Codi civil de Catalunya en relació amb la violència vicària. (2021). Departament de Justícia i Qualitat Democràtica.
<https://justicia.gencat.cat/ca/detalls/Article/decllei-violencia-vicaria>

Fallarás, C. (2018). “*El caso de Ángela González muestra que la violencia de género puede imputarse a la responsabilidad del Estado.*” Lamarea.Com.

<https://www.lamarea.com/2018/07/21/el-caso-de-angela-gonzalez-muestra-que-la-violencia-de-genero-puede-imputarse-a-la-responsabilidad-del-estado/>

Delegación Del Gobierno Contra La Violencia de Género. (2023). *La violencia contra la mujer: Definición*. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/definicion/>

Ministerio de Juventud e Infancia. (s.d). *Legislación*. <https://www.juventudeinfancia.gob.es/es/infancia/violencia-contra-la-infancia-y-la-adolescencia/legislacion>

Ministeri d'Igualtat. (2025). *Anteproyecto de Ley Orgánica de medidas en materia de violencia vicaria*, pp. 9-22. https://www.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2025/10/LO-medidas-violencia-vicaria_Audiencia.pdf

Ministerio de Sanidad. (s.d.). *LEGISLACIÓN RELATIVA A VIOLENCIA FRENTE A LOS NIÑOS, NIÑAS Y ADOLESCENTES*. https://www.sanidad.gob.es/areas/promocionPrevencion/prevencionViolencia/infanciaAdolescencia/docs/Legislacion_relativa_violencia_frente_ninos_ninas_y_adolescentes.pdf

C) Fonts doctrinals:

Ana, R. L. (2017). *Menores expuestos a violencia de género. Cambios legislativos, investigación y buenas prácticas en España*. <https://rua.ua.es/dspace/handle/10045/67475>

Asociación de Mujeres Juristas Themis y Ministerio de Igualdad (2025). *Tratamiento judicial dado a mujeres, sus hijas e hijos menores de edad en los procedimientos de derecho de familia en los que se ha constatado la existencia de violencia de género*. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Tratamiento-judicial_mujeres-sus-hijas-e-hijos-menores-de-edad.pdf

- Bosch, E. y Ferrer, V. A. (2000) *La violencia de género: de cuestión privada a problema social*. <https://journals.copmadrid.org/pi/archivos/57207.pdf>
- Casado, B. C. (2019). *Limitación de funciones parentales para la salvaguarda del menor en situaciones de violencia de género*. Revista Boliviana de Derecho, (28). <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/7026830.pdf>
- Concepción, T. D. M. (2025). *Directiva (UE) 2024/1385 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 14 de mayo de 2024, sobre la lucha contra la violencia contra las mujeres y la violencia doméstica* <http://hdl.handle.net/10045/151656>
- De Tabasco México, U. J. A., y Hernández, Y. A. B. (2024). *La guarda y custodia compartida como figura que garantiza el interés superior del menor*. Derecho Global Estudios Sobre Derecho y Justicia, 9(27). <https://doi.org/10.32870/dgedj.v9i27.465>
- Defensor del Pueblo (2014). *Estudio sobre la escucha y el interés superior del menor. Revisión Judicial de medidas de protección y procesos de familia*. <https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2015/05/2014-05-Estudio-sobre-la-escucha-y-el-interes-superior-del-menor.pdf>
- Fernández, F. R. (2013). *Medidas de protección del menor en los casos de violencia de género*. Revista Sobre la Infancia y la Adolescencia, 4. <https://doi.org/10.4995/reinad.2013.1391>
- Fernández, I. G. (2017). *¿ Un Pacto de Estado o un Pacto Constituyente contra la violencia machista?* . Revista" Cuadernos Manuel Giménez Abad", (5).
- Giménez Costa, A., Cerrato Guri, E., Cruz Jiménez, M. Á., Gallo García, A. B., Merino-Sancho, V., Oliveras Jane, N., Román Martín, L., Torres Rosell, N., Villó Travé, C. & Zafra Aparici, E. (2022). *Mesures de protecció dels i les menors víctimes de violència masclista: una reforma pendent en l'atenció a la víctima*. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE). <https://repositori.justicia.gencat.cat/handle/20.500.14226/418>

- Izquierdo, B. V. (2011). *Estado actual de la guarda y custodia y el régimen de visitas ante supuestos de violencia de género*. In Logros y retos: Actas del III congreso universitario nacional” Investigación y género.
- Lanzarot, A. I. B. (2023). *Guarda y custodia de los menores de edad no emancipados: situaciones de violencia de género y vicaria y de sustracción internacional de menores*. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario, (795).
<https://idus.us.es/server/api/core/bitstreams/1076d00d-45c7-4863-a6eb-058193e469a0/content>
- Laurenzo Copello, P. (2005). *La violencia de género en la Ley Integral: valoración político-criminal*. Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, (07-08).
<http://criminnet.ugr.es/recpc/07/recpc07-08.pdf>
- Marín de Espinosa, E. B. (2018). *Menores y violencia de género*. InDret, (2).
<https://raco.cat/index.php/InDret/article/view/337777/428573>
- Navarro-Michel, M. (2023). *Les mesures civils de protecció de fills i filles de dones víctimes de violència masclista*. Revista Catalana de Dret Privat, (26).
<https://raco.cat/index.php/RevistaDretPrivat/article/view/10000000877/532792>
- Orjuela, L., Perdices, A. J., Plaza, M., y Tovar, M. (2008). *Manual de atención para los niños y niñas de mujeres víctimas de violencia de género en el ámbito familiar*. Save the Children.
https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/manual_atencion_violencia_de_genero.pdf
- Ravetllat Ballesté, I. (2012). *El interés superior del niño: concepto y delimitación del término*. Educatio Siglo XXI, 30(2). <https://revistas.um.es/educatio/article/view/153701>
- Reyes Cano, P. (2018). *Menores y violencia de género: nuevos paradigmas* [Tesis doctoral]. Universidad de Granada.
<https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/54414/87798.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

- Romero, I. (Coord.), de Andrés, A., Atenciano, B., Caballero, M., Cano A. I., Castro, R., de Celis, E., Czalbowski, S., López, M., Rodríguez, L., y Sánchez, B. (s.d). *Intervención psicológica en menores expuestos/as a la violencia de género: Aportes teóricos y clínicos*. Colegio Oficial de la Psicología de Madrid.
<https://historiadelcolegio.copmadrid.org/es/file-download/download/public/3164>
- Sánchez, L.F.R (2001). *La guardia y custodia de los hijos*. Derecho privado y constitución, (15). <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/229886.pdf>
- Tagar, J. (2019). *Menores en la violencia de género: víctimas invisibles*. Tiempo de Paz, (134). https://revistatiempodepaz.org/revista-134/#dfliip-df_1391/102/
- Ureña Carazo B. (2016). *La conflictividad entre los progenitores como criterio de atribución de la custodia compartida. Especial referencia a la violencia de género*. LA LEY Derecho de Familia, (11).
- Vázquez, S. (2024). *Violencia Institucional contra las mujeres. Violencia vicaria que no se mira*. Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Económicas y Asociación Mexicana de Ciencias para el Desarrollo Regional.
<http://ru.iiec.unam.mx/6632>
- Vaccaro, S. (2023). *Violencia vicaria. Golpear donde más duele*. Desclée de brouwer.
<https://www.edesclée.com/img/cms/pdfs/9788433032331.pdf>
- Zepeda, E. P. M. (2023). *Violencia vicaria*. Ciencias Sociales y Humanidades, 1(2).
<https://doi.org/10.5377/csh.v1i2.16863>

D) Fonts jurisprudencials:

- Tribunal Constitucional, Sala Primera (2008). Sentència 176/2008, de 22 de desembre.
- Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2016). Sentència 170/2016, de 17 de març.
- Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2017). Sentència 296/2017, de 12 de maig.
- Tribunal Constitucional, Ple (2019). Sentència 99/2019, de 18 de juliol.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2021). Sentència 705/2021, de 19 d'octubre.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2022). Sentència 308/2022, de 19 de abril.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2022). Sentència 625/2022, de 26 de setembre.

Audiència Provincial de Ourense, Secció 1^a (2022). Sentència 811/2022, de 9 de novembre.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2024). Sentència 107/2024, de 23 de febrer.

Tribunal Constitucional, Ple (2024). Sentència 28/2024, de 27 de febrer.

Tribunal Constitucional, Sala Segona (2024). Sentència 53/2014, de 8 d'abril.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2024). Sentència 388/2024, de 5 de juliol.

Audiència Provincial de A Coruña, Secció 4^a (2024). Sentència 417/2024, de 12 de juliol.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2025). Sentència 55/2025, de 31 de gener.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025), Sentència 237/2025, de 12 de febrer.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025). Sentència 649/2025, de 6 de maig.

Audiència Provincial de Les Illes Balears, Secció 4^a (2025). Sentència 268/2025, de 20 de maig.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025). Sentència 1251/2025, de 16 de setembre.

Base de dades: Aranzadi.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2026), Sentència 59/2026, de 22 de gener.

Tribunal Supremo, Sala Primera, de lo Civil (2026). Sentència 96/2026, de 29 de gener.

Audiència Provincial de Burgos, Secció 2^a (2026). Sentència 22/2026, de 2 de febrer.

ANNEXOS

Annex 1: Anàlisi jurisprudencial

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil, Sentència 96/2026 de 29 Gen. 2026, Rec. 5000/2025⁶⁹

- **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

En aquest supòsit, arran que la mare comunicués la seva voluntat de divorciar-se es va produir un episodi de VG, i a conseqüència d'això es va dictar una ordre de protecció que va suspendre de forma cautelar el règim de visites amb el menor. Posteriorment el pare va ser condemnat i es va establir la prohibició d'aproximació o comunicació amb la progenitora. Després de recórrer contra aquesta decisió, l'AP va permetre el règim de visites en un Punt de Trobada Familiar, quelcom a què es va oposar el Ministeri Fiscal.

- **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica se centra en la interpretació de l'article 94 CC, en aquest cas el tribunal ha de determinar si encara que existeixi una condemna l'ISM podria exceptuar la regla general de suspensió de visites per evitar la ruptura del vincle paternofilial.

- **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

El TS estima parcialment el recurs del Ministeri Fiscal, de forma que es mantenen les visites però s'estableixen certes condicions. Es considera que encara que existeix una condemna per un delict de VG, es va tractar d'un episodi aïllat que el menor no va presenciar ni va patir de forma directa. Es valora de forma fonamental que existia un informe que recollia que hi havia cert risc real que la inexistència de comunicació amb el pare comportés un trencament irreparable de la relació amb l'infant. Això es relaciona específicament amb què no es va prohibir que el progenitor s'acostés al menor, per tant no procedeix una suspensió automàtica del règim de visites després de complir amb les mesures cautelars. Es dicta l'establiment d'un règim progressiu i controlat, en el que sota un criteri tècnic es podria passar a establir un règim ordinari de visites.

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

Aquesta resolució reforça que la protecció del menor es basa, a més d'evitar els entorns violents, en preservar el desenvolupament emocional i el dret a la vida familiar quan el risc cap a l'infant pot ser controlat. Es fa especial menció en què l'ISM ha de valorar-se de forma individualitzada i no basar-se en altres criteris més abstractes.

⁶⁹ Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2026), *Sentència 96/2028, de 29 de gener*. Base de dades Aranzadi.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil, Sentència 59/2026, de 22 Gen. 2026, Rec. 2776/2025⁷⁰

- **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

En el present supòsit s'interposa un recurs de cassació contra una resolució de l'AP, que va revertir les mesures inicialment acordades per part del tribunal de primera instància. Els motius principals del recurs se centren en el restabliment del règim de visites respecte de les menors i en la reducció de la pensió d'aliments. En aquest cas l'anàlisi es focalitza en el restabliment del règim de visites, atès que la part recurrent considera que la seva instauració vulnera la protecció de les seves filles en permetre les relacions amb el pare, malgrat haver-hi un procediment penal iniciat per VG. Es denuncia la manca d'una avaluació individualitzada del risc real que pot comportar aquest règim per a les menors.

- **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica central rau en la interpretació i aplicació de l'article 94 del CC en relació a l'establiment d'un règim de visites en supòsits en què existeix un procediment penal iniciat per VG.

- **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

El TS desestima el recurs de cassació que s'interposa, mantenint la custòdia exclusiva a favor de la mare, però avalant el restabliment del règim de visites del pare. En relació amb l'ISM, el TS subratlla que qualsevol decisió ha d'estar orientada primordialment al benestar de les menors. Així mateix rebutja portar a terme una interpretació automàtica de la suspensió del règim de visites, aclarint que aquesta no ha de tenir caràcter imperatiu en tots els casos en què existeixi un procés penal iniciat per VG. El tribunal sosté que s'han de valorar les diferents circumstàncies concurrents, amb especial atenció a si els actes de violència incideixen directament en els fills.

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

S'aprecia aquí una absència de risc rellevant per a les menors, motiu que justifica de forma suficient el restabliment del règim de visites a favor del progenitor. El tribunal es basa en el fet que les denúncies es dirigeixen exclusivament a la mare i que no existeixen indicis de violència exercida sobre les menors. A més, s'afegeix a aquest fet que l'ordre de protecció inicialment adoptada que prohibia la comunicació i aproximació del pare, va quedar posteriorment sense efecte. El tribunal interpreta que aquest fet obeeix a una disminució del risc apreciat pel sistema.

Finalment el Tribunal considera que el risc principal per a les menors podria derivar-se de la ruptura del vincle paternofilial, especialment tenint en compte l'edat de les filles, i la incidència que aquesta

⁷⁰ Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2026), *Sentència 59/2026, de 22 de gener*. Base de dades Aranzadi.

ruptura podria tenir en el seu desenvolupament. En conseqüència el tribunal entén que la limitació o supressió del règim de visites podria comportar un perjudici per a l'interès superior de les menors.

Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil, Sentència 237/2025 de 12 Feb. 2025, Rec. 10033/2023⁷¹

- **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

Aquest supòsit es basa en un procediment de divorci en el qual es va atribuir la GiC a la mare i en el que es va establir un règim de visites molt restrictiu cap al pare, amb caps de setmana alternatius sense pernoctació i un Punt de Trobada Familiar. Aquestes mesures van estar motivades arran de l'existència d'un procediment penal per VG contra el progenitor. El pare va ser absolt i els informes tècnics del PTF van ser positius, destacant l'evolució favorable en la conducta per part del pare.

- **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica resideix en determinar si procedeix l'ampliació del règim de visites quan l'ISM ho aconsella encara que hagi existit un procediment per VG. S'analitza l'aplicació de l'art. 94 CC enfront al dret de la menor a mantenir el vincle amb el progenitor després d'una sentència absolutòria.

- **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

El TS estima de forma parcial el recurs del progenitor i fonamenta la seva decisió en què l'ISM és el principi primordial que ha de regir qualsevol mesura judicial, operant en base a una evacuació individualitzada del cas. S'atorga en aquest supòsit una gran rellevància als informes del PTF, ja que recomanen la normalització del règim de visites al considerar que això serà beneficiós per a la menor. A més, es considera que la sentència absolutòria acaba amb qualsevol element de risc que justifiqués les restriccions inicials, la qual cosa permet recuperar el contacte amb el progenitor de forma ordinària.

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

En aquesta resolució s'estableix cert equilibri entre la protecció atorgada en aquests contextos cap al menor i el dret a la vida familiar. S'estableix que encara que l'art. 94 CC comporta una eina de protecció necessària, la seva aplicació no ha de ser inamovible si les circumstàncies canvien i certs informes demostren que mantenir el contacte resulta positiu. D'altra banda es considera necessari dictar un règim progressiu per garantir la seguretat i l'adaptació de la menor, a més de portar a terme una reevaluació passat cert temps, quelcom que fa més efectiva la protecció dels infants en aquests contextos.

⁷¹ Tribunal Suprem, Sala Primera, de lo Civil (2025), *Sentència 237/2025, de 12 de febrer*. Base de dades Aranzadi.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a, Sentència 388/2024 de 5 Jul. 2024, Rec. 780/2023⁷²

● **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

Aquesta resolució es basa en un recurs d'apel·lació produït en un procediment de GiC i règim de visites respecte del menor en el marc d'un context de VG. Els fets del cas parteixen d'una resolució dictada pel jutjat de VIDO, que havia atribuït la GiC del menor a la mare, mantenint la potestat parental compartida i establint un règim de visites força restrictiu a favor del pare (PTF i sota supervisió). Aquest règim es justificava en part per l'existència d'un procediment penal en curs contra el pare per VG, així com una condemna prèvia per amenaces contra la mare comeses en presència del menor. El Ministeri Fiscal va interposar recurs d'apel·lació sol·licitant la suspensió total de les visites, ja que es considera que fins i tot el règim limitat podia resultar perjudicial per al menor.

● **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica que es planteja se centra en si es considera procedent mantenir algun tipus de relació paternofilial, o si per en contra cal suspendre totalment el règim de visites en aplicació dels art. 233-11.3 i 236-5 CC i la protecció de l'ISM.

● **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

El tribunal resol adoptant un criteri protector en benefici del menor, posant de relleu la gravetat de la situació del pare. Valora de manera determinant la situació psicològica del menor a l'haver estat testimoni directe de la violència exercida contra la mare, i que a més manifesta de manera reiterada el rebuig de l'infant cap al progenitor. En els informes dels equips tècnics del PTF s'evidencien dificultats en el desenvolupament de les visites i una evolució negativa en la relació, i per tant davant d'aquest conjunt de circumstàncies el tribunal conclou que les visites, fins i tot en un entorn supervisat, no són beneficioses per al menor. No es justifica l'excepcionalitat que permetria mantenir-les en el seu benefici.

En conseqüència l'AP estima el recurs del Ministeri Fiscal i acorda la suspensió total del règim de visites. Aquesta decisió es fonamenta en una aplicació rigorosa del principi de l'ISM, que esdevé el criteri central i preval sobre qualsevol altre interès del progenitor. El tribunal destaca que en aquests contextos el règim de visites no és un dret automàtic del progenitor, sinó una subordinació al benestar del menor que només pot mantenir-se si es demostra que és positiu per aquest.

⁷² Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2024). *Sentència 388/2024, de 5 de juliol*. Base de dades Cendoj.

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

Es constitueix un exemple de com els tribunals han d'integrar la perspectiva de gènere en la protecció del menor en aquests contextos, reforçant l'idea que la VG no només afecta a la mare. El menor és reconegut com a víctima de la violència, la qual cosa justifica mesures de protecció intenses com la suspensió de les relacions amb el progenitor agressor. A més, es posa de manifest que s'ha de tenir en compte el rebuig que l'infant presenta contra el progenitor, consolidant una línia interpretativa en què la protecció del menor preval sobre la preservació formal del vincle paternofilial, en especial quan aquest comporta un perjudici major per aquests subjectes.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a, Sentència 107/2024 de 23 Feb. 2024, Rec. 846/2023⁷³

- **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

La present resolució s'emmarca dins d'un procediment de divorci que parteix d'una adopció de mesures restrictives respecte del progenitor, entre els quals destaquen l'atribució de la custòdia exclusiva a la mare, l'exercici exclusiu de la PP per part de la mateixa i la suspensió total del règim de visites i comunicació amb el pare. El progenitor es troba immers en un procediment penal per delictes de VG, en el que consten indicis de violència habitual i amenaces greus entre d'altres. A més, existia una ordre de protecció vigent que implicava la prohibició d'aproximació i contacte amb la mare.

- **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica que es planteja és si en aquests contextos en què existeix violència greu i un procediment penal obert, resulta conforme mantenir la suspensió del règim de visites i la restricció de les relacions parentals, així com l'atribució exclusiva de la PP a la mare.

- **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

L'AP desestima íntegrament el recurs interposat pel pare i confirma les mesures adoptades en primera instància. El criteri del tribunal es fonamenta en l'existència acreditada d'indis de violència, quelcom que activa l'aplicació dels articles 233-11 CCCat. S'entén que aquesta previsió normativa no exigeix una condemna penal ferma, sinó que es considera suficient la constatació d'indis consistents que posin en risc la integritat del menor. La resolució atorga fort pes a la situació psicològica de la menor, valorant positivament la declaració d'aquesta i considerant la seva voluntat. Aquesta circumstància reforça la idea que la continuació del règim de visites podria resultar perjudicial per al desenvolupament i estabilitat de la menor. Es considera que forçar un règim de comunicació en aquestes circumstàncies seria potencialment perjudicial per al desenvolupament de la menor.

⁷³ Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2024). *Sentència 107/2024, de 23 de febrer*. Base de dades Cendoj.

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

Es consolida amb aquesta resolució la idea que els menors s'han de considerar com a víctimes directes de la violència exercida sobre la mare, encara que no siguin destinataris directes d'aquesta. Es reconeix com a subjecte especialment vulnerable que requereix protecció de forma autònoma. Això respon a una lògica de protecció immediata dels infants, que prioritza la seva seguretat per sobre del principi de manteniment de les relacions familiars.

Cal destacar la importància creixent de la voluntat del menor en les decisions judicials que l'afecten, en consonància amb el principi de l'ISM. S'integra el dret del menor a ser escoltat reconegut en les diferents normatives de les quals disposa l'ordenament jurídic. Es considera determinant que la garantia efectiva consisteix en el desenvolupament segur del menor en un entorn lliure de violència.

Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a, Sentència 55/2025 de 31 Gen. 2025, Rec. 820/2024⁷⁴

- **EXPOSICIÓ DELS FETS:**

Aquest és un cas en el qual arran d'un procediment de divorci, la mare va interposar un recurs d'apel·lació contra la sentència que estableixia un règim progressiu de visites a favor del pare. Aquest règim es basava en l'evolució de les visites partint d'una tutela en un PTF, quelcom que anava orientat a un règim ordinari amb pernoctació dins d'un termini relativament curt. El progenitor havia sigut condemnat per diversos delictes en l'àmbit de VG contra la mare, amb una imposició de prohibició d'aproximació i comunicació vigent. Es sol·licitava una restricció més severa del règim de visites i la supressió de les comunicacions directes, entre d'altres.

- **QÜESTIÓ JURÍDICA:**

La qüestió jurídica consisteix a determinar si en consonància amb el principi de l'ISM i la normativa vigent, resulta procedent establir un règim progressiu ampli de visites amb un progenitor que ha sigut condemnat per VG, o si pel contrari s'haurien de restringir les relacions amb aquest. El tribunal en aquest supòsit interpreta els articles 233-11 i 236-5 CCCat, en connexió amb l'art. 94 CC. Es planteja també si és compatible el dret de comunicació del progenitor amb l'existència de la prohibició judicial de comunicació que existeix amb la mare, ja que el menor en aquest cas requereix una especial intermediació.

- **RESOLUCIÓ I FONAMENTACIÓ:**

L'AP estima parcialment al recurs, i adopta una posició restrictiva respecte el règim inicialment fixat. Considera que la progressió automàtica establida vulnera l'interès del menor, qualificant com a

⁷⁴ Audiència Provincial de Barcelona, Secció 12^a (2025). *Sentència 55/2025, de 31 de gener*. Base de dades Cendoj.

excessiu passar en un període tan curt com són sis mesos a un règim sense supervisió donada la gravetat dels fets acreditats. El tribunal opta per substituir el model per un més prudent, atribuint visites cada quinze dies en el PTF sota supervisió i deixant la futura ampliació del règim condicionat a l'evolució del cas, els informes tècnics i el compliment de les condicions derivades de la suspensió de la condemna. A més, es revoca el dret de comunicació directa entre el progenitor i el menor, ja que donada la curta edat del nen i la seva especial situació, qualsevol comunicació requereix intermediació de la mare (resulta incompatible degut a la prohibició de comunicació vigent).

- **INTERPRETACIÓ DEL TRIBUNAL:**

En aquesta resolució es reforça la interpretació garantista del principi de l'ISM, es destaca el rebuig a l'automatisme judicial en la fixació del règim de visites i s'insisteix en la necessitat d'una anàlisi individual de cada cas per evitar progressions predeterminades que puguin posar en perill al menor. Es subratlla també que l'existència de violència no només afecta la relació entre els progenitors, sinó que també insereix en el benestar de l'infant, alineant-se així amb la doctrina que reconeix als fills com a víctimes directes de VG. Es consolida la prioritat de mantenir la seguretat i estabilitat del menor enfront al manteniment de les relacions parentals quan aquestes puguin esdevenir perjudicials.

Annex 2: Estudi estadístic d'aplicacions de mesures civils

Font: Consejo del Poder Judicial (2024) <https://www.estadistica.observatorioviolencia.org>

Font: Consejo del Poder Judicial (2024) <https://www.estadistica.observatorioviolencia.org>

Font: Consejo del Poder Judicial (2024) <https://www.estadistica.observatorioviolencia.org>

A partir de l'estudi de l'evolució del reconeixement normatiu en matèria de protecció del menor en casos de VG que s'ha desenvolupat fins ara, en aquest apartat es realitza una anàlisi basada en uns gràfics que evidencien com ha variat la imposició de mesures civils orientades a garantir la seguretat dels infants, relacionant aquests canvis amb les diferents modificacions legislatives establertes fins al moment. Mitjançant l'anàlisi de les dades estadístiques elaborades pel Consell General del Poder Judicial sobre l'evolució de les mesures civils de protecció de menors entre 2008 i 2024, es pot observar una relació directa entre l'augment i la consolidació d'aquestes mesures i les reformes normatives introduïdes en l'ordenament jurídic espanyol.

Durant el període comprès entre els anys 2008 i 2014, es pot observar una dinàmica força diferent de la vigent actualment. Els primers anys reflecteixen un sistema judicial que es caracteritzava per la

mínima intervenció, amb una aplicació bastant restrictiva de la LO 1/2004. Tot i que aquesta norma va suposar un avanç en l'àmbit de la VG, la seva aplicació inicial es va centrar de forma fonamental en la protecció de la dona, deixant en un segon pla les mesures de protecció als menors. Tal com s'ha evidenciat en el desenvolupament normatiu exposat al marc teòric, durant aquest període els infants no eren considerats víctimes directes, i per tant no existia cap precepte jurídic que obligués als tribunals a avaluar l'impacte de la violència sobre aquests.

Entre els anys 2015 i 2017 es detecta una certa estabilitat a les dades, amb increment lleus en la suspensió de la PP i diverses oscil·lacions a la resta de mesures. Els repunts observats l'any 2015 es vinculen directament amb la Llei 26/2015, que comença a reconèixer als menors com a víctimes de VG pel simple fet de conviure en aquest ambient. L'increment registrat al 2017 s'alinea amb el Pacte d'Estat contra la VG, que va posar especial èmfasi en la necessitat de protegir als infants davant aquesta violència. Aquest període pot interpretar-se com una fase de transició, en què es comença a consolidar una sensibilitat major cap a la protecció dels menors en aquests contextos.

El gran punt d'inflexió se situa a l'any 2021, amb l'aprovació de la LO 8/2021. Aquesta norma introdueix el reconeixement exprés dels menors com a víctimes directes i reforma l'article 94 del CC, establint limitacions en els règims de visita i suspensió de la PP en relació al progenitor que exerceix la violència. Aquesta reforma suposa un canvi paradigmàtic, ja que es passa d'un model basat en la continuïtat del contacte amb el progenitor cap a un model preventiu, en què el contacte es restringeix quan hi ha indicis de violència.

Cal destacar que encara que les estadístiques disponibles fins al moment no identifiquen de manera específica els supòsits de VV, ja que ha estat un concepte que ha començat a establir-se recentment, sí que mostren un increment notable en la protecció dels infants, quelcom que permet sostenir que l'ordenament jurídic ha reforçat de forma significativa els mecanismes de prevenció. Les múltiples reformes que s'han portat a terme demostren una incidència directa en la pràctica judicial, contribuint a una major protecció dels menors i a una resposta més eficaç enfront aquestes situacions.